

Nasz Orlik

KONFERENCJA 10 GRUDNIA 2014

Razem stworzymy nasze Orliki

www.naszorlik.pl

Spis treści

2	Agenda konferencji
5	Wprowadzenie
8	Prowadzący
9	Prelegenci
11	Nasz orlik
12	O programie Nasz orlik
14	Animatory Roku
17	Animatory i orliki – podsumowanie badań 2014
49	Organizatorzy konferencji

Agenda konferencji

- 12.00–12.45 Rejestracja gości
- 13.00–13.05 Powitanie uczestników konferencji
- 13.05–13.10 Film reklamowy „Nasz Orlik”
- 13.10–13.20 Wystąpienie Andrzeja Biernata, Ministra Sportu i Turystyki
- 13.20–13.35 Wystąpienie Moniki Chabior, Prezeski FRKF:
Rozwój programu „Nasz Orlik” – wizja sportu dla wszystkich.
- 13.35–13.50 Wystąpienie Aleksandry Gołdys, FRKF, Uniwersytet Warszawski:
Wielokierunkowe oddziaływanie orlików na społeczności lokalne –
podsumowanie badań prowadzonych w 2014 r.
- 13.50–14.05 Wystąpienie animatorów orlików – Akademia Animatora, edycja 2014
- 14.05–14.30 Ogłoszenie wyników konkursu „Animator Roku 2014”
- 14.30–14.45 Przerwa kawowa

Panel dyskusyjny „Wszyscy na orlik! Co robimy i co możemy jeszcze zrobić,
aby zachęcić do ruchu osoby, które jeszcze o nas nie wiedzą.”

- 14.45–14.50 Wprowadzenie
- 14.50–14.55 Zwiastun filmu „Seniorzy na Orliku”
- 14.55–15.15 Dyskusja z udziałem uczestników konferencji
- 15.15–15.20 Zakończenie konferencji

15.20 Obiad

MINISTER SPORTU I TURYSTYKI
AB
Andrzej Biernat

Andrzej Biernat
Minister Sportu i Turystyki

Prowadzący

Michał Olszański

Ur. 29.07.1954 w Kielcach. Ojciec Tadeusz, dziennikarz i hungarysta, mama Barbara – wydawca. Studia na Uniwersytecie Warszawskim, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji. Po studiach praca w zawodzie do 1991 roku, w latach 1985–1991 – dyrektor Szkolnego Ośrodka Socjoterapii.

Od 1992 roku zaczyna nowy etap zawodowy – media. Trafia do nowo powstającego radia Kolor, by w 1995 roku przenieść się do radiowej Trójki, gdzie pracuje do dziś. Zajmuje się sportem, a od trzech lat jest autorem audycji Godzina Prawdy, w której rozmawia z zaproszonymi gośćmi.

Współpracuje z TVP 2, prowadzi Magazyn Ekspresu Reporterów, a także Pytanie na Śniadanie.

Prywatnie w związku z Magdą, psychoterapeutką, żonaty od 1977 roku, dwóch synów: Jan i Antoni. Mieszka w Chyliczkach pod Warszawą, ma cztery psy i dwa koty. Lubi aktywny wypoczynek, narty, rower, siatkówkę oraz podróże.

Prelegenci

Monika Chabior

Socjolożka, managerka projektów rozwoju integracji społecznej, autorka programów i rekomendacji rozwoju społecznego. Posiada doświadczenie pracy w Polsce i Wielkiej Brytanii. Koordynowała powstanie, negocjacje i wdrożenie Polskiego Programu Odpowiedzialności Społecznej UEFA EURO2012. Od grudnia 2012 prezeska zarządu Fundacji Rozwoju Kultury Fizycznej i koordynatorka programu „Nasz orlik”.

Aleksandra Gołdys

Współtworzy Centrum Wyzwań Społecznych w Instytucie Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, kieruje zespołem badawczym Fundacji Rozwoju Kultury Fizycznej, bada sport amatorów oraz publiczne polityki sportowe, współpracuje z International Sport and Culture Association, ewaluowała programy społeczne w trakcie UEFA EURO 2012, wierzy w badania jakościowe i w mądrze stosowaną teorię. W kolejnych latach chciałaby stworzyć metody mierzenia wpływu inwestycji w sport.

Arkadiusz Kamil Mierkowski

Z wykształcenia pedagog, propagator wolontariatu sportowego i edukacji pozaformalnej. W latach 2006–2008 wolontariusz europejski w niemieckiej organizacji Brandenburgische Sport Jugend. Nagradzany i wyróżniany animator Boisk Orlik 2012. Od 2010 prezes Mazurskiego Stowarzyszenie Inicjatyw Sportowych. W latach 2007–2014 realizator oraz uczestnik kilkudziesięciu projektów międzynarodowych. Laureat konkursu „EDUinspiracje” organizowanego przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji. Od sierpnia 2013 koordynator projektów Akademia Animatora, Multisport i Mały Mistrz w Fundacji Rozwoju Kultury Fizycznej. Od września 2014 uczestnik programu dla menadżerów organizacji pozarządowych ProMengo, organizowanego przez Akademię Menadżerów Organizacji Pozarządowych oraz Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

NaszOrlik

O programie Nasz orlik

Program **Nasz Orlik** to kolejny etap rozwoju orlików. Po sukcesie, którym jest budowa powszechnie dostępnej infrastruktury sportowej w całej Polsce, Ministerstwo Sportu i Turystyki inwestuje w ludzi, czyli animatorów orlików, osoby korzystające z orlików i instytucje nimi zarządzające.

Podstawowym celem programu **Nasz Orlik** jest wykorzystanie ogólnopolskiej sieci boisk wybudowanych w ramach rządowego programu „Moje boisko orlik 2012” do zachęcenia do regularnej aktywności fizycznej jak największej liczby mieszkańców naszego kraju. Z badań wiemy, że aktywność fizyczna wyraźnie spada z wiekiem. Jest też bardzo zależna od płci, miejsca zamieszkania (w miastach ludzie ruszają się więcej) i od dochodów (zamożni są bardziej wysportowani). Rozwój oferty orlików reaguje na te nierówności i aktywnie im przeciwdziała, rozwijając orliki jako miejsca powszechnego dostępu różnorodnej oferty.

Diagnoza prowadzona przez FRKF pokazuje, że głównymi barierami do bycia aktywnym są: przekonanie, że sport nie jest dla mnie (samowykluczenie), brak wiedzy o dostępnej lokalnie ofercie sportowej, przekonanie o braku czasu i wysokich kosztach. Założeniem programu **Nasz Orlik** jest tę sytuację zmienić, adresując konkretne działania do precyzyjnie wskazanych barier.

Orliki mają dostarczać sport na wyciągnięcie ręki, a animatorzy to kluczowy element w budowaniu polityki sportowej. To dzięki ich umiejętnościom, zaangażowaniu i sposobowi pracy wielu ludzi może mieć szansę spróbować sportu w swoich najbliższym otoczeniu i co ważne, wytrwać w byciu aktywnymi.

Cele programu Nasz Orlik

- Zwiększenie liczby użytkowników z grup najrzadziej korzystających z orlików;
- stworzenie nowoczesnej oferty sportu „pierwszego kontaktu” (*community sport*) we wszystkich lokalizacjach, w których są orliki;
- podniesienie kompetencji animatorów, animatorek, wolontariuszy oraz przedstawicieli samorządów nt. potencjału orlików oraz sposobów jego wykorzystania;

- prowadzenie stałych badań orlików i ich otoczenia pozwalających na dostosowanie wsparcia do rzeczywistych potrzeb;
- lepsze wykorzystanie orlików jako przestrzeni społecznej, która nie tylko umożliwia aktywności sportową, ale także ułatwia i wzmacnia więzi społeczne;
- budowanie mostów pomiędzy sektorem sportowym, nie-sportowymi organizacjami trzeciego sektora oraz biznesem i pozaformalnymi grupami mieszkańców;
- profesjonalizacja sposobu zarządzania oraz komunikacji projektu uwzględniająca wykorzystanie narzędzi internetowych.

Jak działa program Nasz Orlik?

- **Buduje nowy wizerunek animatorów**, którzy oprócz bycia trenerami czy administratorami orlików, mają przed sobą szersze wyzwania. Odpowiednio wzmocnieni i wyposażeni w nowe kompetencje animatorzy mogą być efektywnie działającymi liderami w środowisku lokalnym, budującymi więzi społeczne i współzarządzającymi lokalnymi zasobami (również poza sportowymi). Program Nasz Orlik pomaga im zbudować swoją pozycję zawodową.
- **Pokazuje orliki w internecie** – każda osoba zainteresowana ofertą orlika, ale też pracująca na orliku, czy nim zarządzająca może znaleźć wszystkie informacje na temat orlików pod jednym adresem internetowym NaszOrlik.pl. Każdy orlik ma swoją stronę, gdzie można sprawdzić, jakie zajęcia są na nim prowadzone, jaki sprzęt jest dostępny i jakie dyscypliny sportu można na nim uprawiać.
- **Zbiera i pokazuje dobre praktyki** – program **Nasz Orlik** pokazuje, że na orlikach powstaje bardzo dużo nowatorskich projektów, angażujących wiele grup społecznych i ich oferta nie zamyka się w piłce nożnej, ale w rozmaitych aktywnościach dla wszystkich pokoleń.
- **Ułatwia wymianę wiedzy** – animatorzy są bardzo ciekawi swoich doświadczeń i wiedzy – program **Nasz Orlik** dzięki portalowi i szkoleniom pozwala na wymianę i wzajemną inspirację w zakresie wprowadzania nowych zajęć sportowych.

Orliki dla amatorów

- Orliki to bezpłatnie dostępne nowoczesne kompleksy sportowe.
- Na każdym znajdują dwa boiska ze sztuczną nawierzchnią (piłkarskie 30x62 m i wielofunkcyjne 19,10x32,10 m) oraz pomieszczenie gospodarcze (pokój animatora, szatnie, sanitariaty, magazynek na sprzęt).
- Orliki są ogrodzone i wyposażone w oświetlenie (aby można było z nich korzystać wieczorami).

Ogromny potencjał

- 2 604 orliki w kraju
- 3 665 animatorów w kraju
- 79 procent animatorów ma wyższe wykształcenie
- 72 procent to zapaleńcy z pasją wykonujący swoją pracę

Miliony gości, tysiące imprez

- 16 706 783 – odwiedzających orliki w kraju (marzec – wrzesień 2014)
- 8 465 różnorodnych imprez w kraju

Goście orlików

- ponad 12 mln wejść na orlik wśród dzieci i młodzieży
- ponad 4 mln odwiedzin przez dorosłych
- ponad 422 000 wizyt seniorów

Nie tylko piłka nożna

Najpopularniejsze dyscypliny na orlikach to:

- piłka nożna
- koszykówka
- tenis ziemny
- siatkówka
- badminton

W sumie 70 dyscyplin!

Znajdź swojego orlika

Żeby znaleźć orlika najbliższego swojego miejsca zamieszkania, żeby sprawdzić jego dostępność – wystarczy wejść na

www.naszorlik.pl

Nagrodzeni animatorzy

Najlepsza współpraca animatora/animatorki Orlika z wybranymi w projekcie grupami priorytetowymi

Bartosz Świst
z Szamotuł

Beata Pokrzywińska
z Gawlik Wielkich

Krzysztof Sadowski
z Lidzbarku

Hanna Lubińska
z Boguszowa-Gorców

Emillia Łamasz
z Pisarzowic

Dariusz Pankiewicz
z Birczy

Marek Sokołowski
z Rymanowa

Maciej Pacholec
z Łodzi

Mateusz Matuszewski
z Rybnika-Niedobczyc

Marian Wnuk-Lipiński
z Sierakowic

Innowacja w "uspłecznieniu" Orlika, tzn. w uczynieniu Orlika miejscem ważnym dla rozwoju społeczności lokalnej

Wiktor Somerfeld
z Powidza

Patryk Nieżurawski
z Markus

Krzysztof Wojterski
z Elbląga

Emilian Zimnicki
z Gozdnicy Leśnej

Ryszard Rychlewski
z Poznania

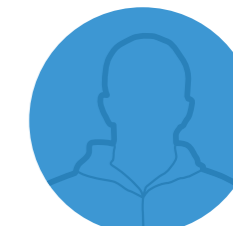
Grzegorz Sipa
z Dąbrowy nad Czarną

Paweł Daniec
z Łapanowa

Igor Hupalo
z Goszczyna

Bartosz Łuś
z Oławy

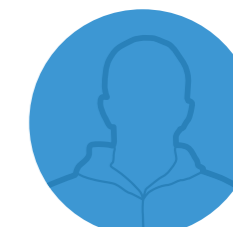
Innowacja w wykorzystaniu narzędzi IT we współpracy z wybranymi grupami priorytetowymi

Jakub Pieniżkowski
ze Złotowa

Michał Hołownia
z Zagrodna

Tomasz Walkiewicz
z Drawskiego Pomorskiego

Aleksandra Gołdys
Monika Stec
Maria Szymborska
Magdalena Tomkowicz

Animatorzy i orliki

Podsumowanie badań
2014

Wprowadzenie. Podstawowe pojęcia

Orlik – to tak naprawdę nie jedno, a dwa boiska – jedno piłkarskie (niepełnowymiarowe, ze sztuczną nawierzchnią), drugie – wielofunkcyjne, na którym można grać w koszykówkę, siatkówkę, piłkę ręczną czy tenisa. W ramach kompleksu orlik budowano również szatnie z łazienkami dla użytkowników. Finansowanie boisk pochodziło z trzech źródeł: Ministerstwa Sportu i Turystyki, samorządu województwa i samorządu lokalnego. Mamy 2604 orliki w całym kraju. Program budowy boisk już się skończył, choć rozważane są różne pomysły na rozbudowę orlików. Na niektórych boiskach zimą funkcjonują lodowiska (program „Biały Orlik”).

Animator – to pracownik orlika odpowiedzialny za prowadzenie zajęć na boiskach. Najczęściej animatorami są nauczyciele wychowania fizycznego lub trenerzy sportowi. Wynagrodzenie animatorów jest opłacane z budżetu samorządu lokalnego i dofinansowane z projektu „Animator – Moje Boisko Orlik 2012” Ministerstwa Sportu i Turystyki. Ze środków ministerialnych w 2014 roku skorzystało 3378 animatorów pracujących na 2237 orlikach. Samorządy niekorzystające z dofinansowania często także zatrudniają trenerów do pracy na boiskach. Najczęściej na orlikach pracuje dwóch animatorów. Co ważne – obecnie dofinansowanie wynagrodzeń pracy animatorów obejmuje 9 miesięcy w roku (od marca do listopada) i nie wszystkie samorządy znajdują środki na zatrudnienie animatorów przez cały rok.

Jednostka nadzorująca – samorząd lokalny jest właścicielem boiska i instytucją odpowiedzialną za jego utrzymanie (konserwację, remonty). Zgodnie z umową z Ministerstwem Sportu i Turystyki przez pierwsze 5 lat od wybudowania orlika dostęp do niego powinien być bezpłatny. Po tym czasie samorząd może zmienić te zasady, choć dla większości samorządów zachowanie zasady bezpłatności dostępu jest priorytetowe.

Instytucją zarządzającą – samorząd lokalny może oddać zarządzanie orlikiem podległej sobie jednostce np. szkole, przy której wybudowany jest orlik lub miejskiemu/gminnemu ośrodkowi sportu. Wtedy to dyrektor tej instytucji podejmuje decyzje dotyczące sposobu funkcjonowania orlika (np. kogo zatrudnić jako animatora) i to ona ma ostateczny wpływ na formułę działania boiska. Większość orlików podlega bezpośrednio jednostce zarządzającej – urzędowi (miasta, gminy, powiatu), mniej – szkołom, jeszcze mniej ośrodkom sportu, sporadycznie – innym instytucjom, np. domom kultury.

Operator krajowy – to organizacja (w 2014 roku Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej), która otrzymuje dofinansowanie ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki na realizację programu „Animator Moje Boisko Orlik 2012”. Celem programu jest zatrudnienie i współfinansowanie wynagrodzenia dla animatorów pracujących na orlikach. W ramach tego programu w 2014 roku stworzono również portal naszorlik.pl oraz sfinansowano badania funkcjonowania orlików. Ważne, że nie wszystkie orliki muszą być w programie „Animator” i otrzymywać dofinansowanie ze środków MSiTu.

Nasz Orlik – to nazwa programu prowadzonego przez Fundację Rozwoju Kultury Fizycznej mającego na celu wspieranie rozwoju sportu dla wszystkich na boiskach orlik. W ramach programu realizowane są różne projekty, np. „Akademia Animatora” – projekt wspierający rozwój kompetencji zawodowych animatorów orlików o nowe techniki prowadzenia zajęć, umiejętność pracy z nowymi grupami użytkowników, prowadzenia treningu z nowych dyscyplin, a także zarządzanie sportową organizacją pozarządową i wolontariatem.

Naszorlik.pl – to portal internetowy, na którym znajdują się strony wszystkich orlików biorących udział w programie. Animatorzy zamieszczają tam adresy, kalendarze zajęć i kluczowe informacje nt. funkcjonowania boisk (dostępność sprzętu, dane kontaktowe, relacje z wydarzeń). Na portalu użytkownicy orlików znajdują także narzędzia do organizacji lig orlikowych, a animatorzy i animatorki informacje inspirujące do rozwoju działań na boiskach.

Część 1

Zmiana – zrównoważone promieniowanie

Sześć lat temu, kiedy powstawały pierwsze boiska orlik, najważniejsze było wyposażenie gmin w nową, sportową infrastrukturę: boisko piłkarskie i tak zwane boisko wielofunkcyjne, na którym można grać w siatkówkę, koszykówkę, piłkę ręczną oraz wiele innych dyscyplin. **Boiska były kluczowym celem, a główny wysiłek wkładano w to, by było ich jak najwięcej.** Kolejnym wyzwaniem stojącym przed programem było zatrudnienie na boiskach odpowiednich pracowników, którzy zadbają o ofertę sportową i będą jednocześnie pilnować obiektów.

Po sześciu latach mamy w Polsce 2604 orliki, ponad 3500 animatorów i od jakiegoś czasu wiemy, że pierwotne cele są już nieadekwatne. Orliki już są, na większości z nich pracują animatorzy, w ciągu roku setki tysięcy ludzi odwiedzają je i w miarę regularnie na nich ćwiczą.

Ale to nie oznacza końca troski o program orlików. Tak naprawdę to dopiero początek. Wybudowanie boisk było punktem wyjścia nowoczesnego, długotrwałego zarządzania zmianą. Teraz celem jest kompleksowe, odpowiednio przemyślane i prowadzone na wielu poziomach oddziaływanie na jakość życia społeczności poprzez powstałą infrastrukturę i ofertę sportową.

Obecnie orliki są jednocześnie przestrzenią zmiany i źródłem zmiany – zmiana „promieniuje” od orlika na zewnątrz. Na orlikach dzieje się dużo dobrego na kilku poziomach.

Możliwe poziomy oddziaływania:

- **Oferta orlika** jest różnorodna i coraz lepiej dopasowana do potrzeb różnych grup.
- **Postawa i kompetencje animatorów** – wykształceni animatorzy angażują się w swoją pracę i dbają o rozwój własny i orlika.
- **Działania samorządu** – mądre, kompleksowe zarządzanie orlikami i pozostałą infrastrukturą sportową.
- **Zaangażowanie mieszkańców** – traktowanie orlika jako dobra wspólnego, wspieranie orlików i dbanie o nie, zaangażowanie również poprzez organizacje trzeciego sektora.

Te wszystkie zmiany, które się dokonały i dokonują, to wielki sukces licznych orlików, ich animatorów i zarządców, a także użytkowników, którzy na orliku znaleźli miejsce realizacji swoich potrzeb. Jest to także wielki potencjał, który pozwala wierzyć, że orliki będą się rozwijać i staną się przestrzenią

pierwszego dostępu Polaków do aktywności fizycznej. Tym bardziej, że większość animatorów jest zadowolona ze współpracy z FRKF – można więc zakładać, że akceptują oni kierunek zapoczątkowanych zmian.

97,5% respondentów deklaruje, że jest zadowolonych ze współpracy z FRKF (zdecydowanie tak lub raczej tak).

Oczywiście bywają też lokalizacje, gdzie jest jeszcze wiele do zrobienia. Istotne jest tworzenie ciekawej oferty orlików, lecz przede wszystkim ważne jest, aby wspierać różnych interesariuszy (animatorów, samorządowców, mieszkańców) w budowaniu postaw sprzyjających otwartości na społeczne potrzeby i możliwości. Rozpoczęta już zmiana na orlikach tworzy nowy kontekst – nowe problemy, konsekwencje, wyzwania i szanse.

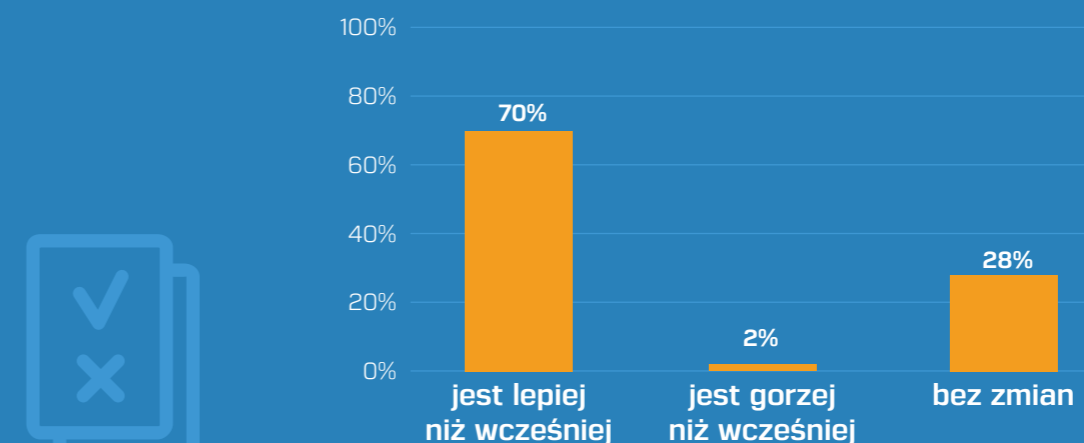
Sensowny rozwój orlików to coraz większa precyzja i konsekwentna praca nad poszukiwaniem odpowiedzi na ważne pytania:

- Jak zapewnić środki na utrzymanie orlika?
- Jak zatrudniać i czego oczekiwać od animatorów/trenerów/institucji zarządzających boiskami?
- Jakie cele orlik powinien realizować; jaką ofertę sportową i pozasportową rozwijać?
- Jakie programy projektować dla całej sieci orlików, a jakie konkretnie dla określonych typów lokalizacji (z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i różnic)?
- Jak korzystać z wzrastającej wiedzy animatorów, samorządów i użytkowników i zbierać ją?
- Jak monitorować zmiany, które realizują się w związku z działalnością orlików?
- Jakie powinny być modele działania orlików w zależności od kontekstu ich funkcjonowania (inne cele i wyzwania stoją przed orlikami na wsi i w mieście, inne przed orlikami przyszłymi, itd.)?
- Jak uchwycić równowagę między treningiem (sportem kwalifikowanym) a rekreacją sportową (sportem powszechnym)?

**Cel programu budowy boisk i zatrudnienia animatorów:
Orliki jako powszechne narzędzie zwiększenia aktywności fizycznej i społecznej Polaków**

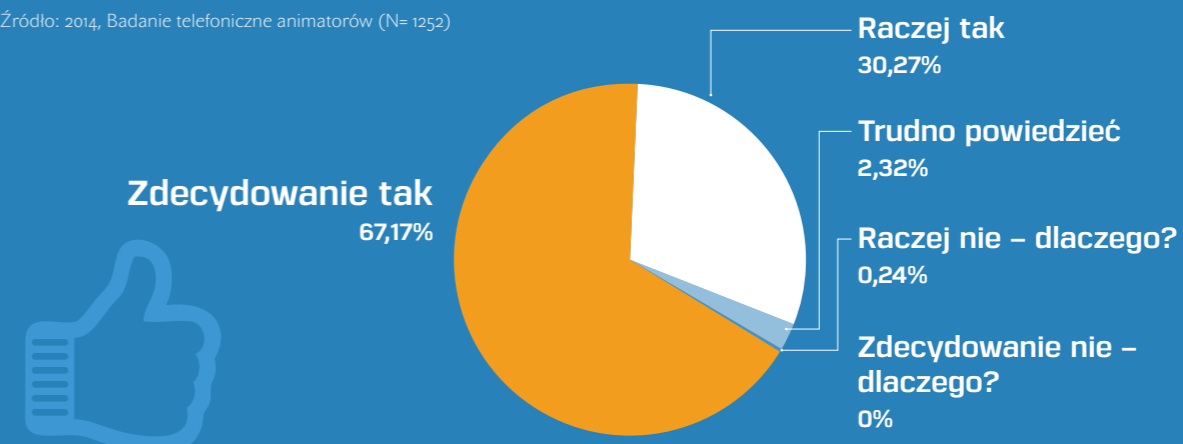
Jak animatorzy oceniają współpracę z operatorem programu – Fundacją Rozwoju Kultury Fizycznej?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N= 47)

Czy jest Pan/i zadowolona ze współpracy z FRKF?

Źródło: 2014, Badanie telefoniczne animatorów (N= 1252)

Wpływ orlika na odbiorców

Źródło: opracowanie własne

Wiele zależności – wiele oddziaływań

Między orlikiem a otoczeniem zachodzą wzajemne oddziaływanie: zadania dla orlika są wyznaczane przez samorząd, ale też orlik stawia przed samorządem nowe cele.

Mieszkańcy-użytkownicy korzystają z oferty orlika, ale też mają na nią wpływ – często zapośredniczony przez samorząd. Na ten cały lokalny system oddziałują także instytucje zewnętrzne, np. Ministerstwo Sportu i Turystyki.

Niezwykle istotną kwestią jest podział odpowiedzialności za zarządzanie boiskami i za projektowanie ich przyszłości. Choć część finansowania ich budowy pochodziła z budżetu państwa, a wynagrodzenie dla animatorów wciąż jest współfinansowane ze środków MSiT, to jednak gospodarzami orlików są lokalne samorządy, a ich najważniejszymi współwłaścicielami mieszkańcy miast i wsi z całej Polski. W programie Nasz Orlik skupia się i testuje jedno z większych „napięć” polskiej polityki: podział zadań między lokalnością a centrum. Często przenosi się odpowiedzialność i oczekuje

od drugiej strony, że ona „zajmie się sprawą” – lokalne władze patrzą na ministerstwo i operatora programu, a instytucje centralne zakładają, że samorządy i instytucje zarządzające orlikami wezmą większą odpowiedzialność za te obiekty sportowe – ich wykorzystanie i finansowanie. W takiej sytuacji łatwo umykają najistotniejsze cele konkretnego orlika – bywa on zaniedbywany, a jego funkcje sportowe i społeczne słabną.

Orliki mają teraz różnych opiekunów – samorządy, animatorów, operatora programu Animator Moje Boisko Orlik 2012, Ministerstwo Sportu i Turystyki. Ważne, żeby jak najwięcej zależało od lokalnej społeczności i lokalnego samorządu, przy sensownym wsparciu centrum – rządu i operatora. Trzeba znaleźć równowagę między dbaniem o lokalną, swoją perspektywę i jednocześnie zarządzanie boiskami jako ogólnopolską siecią, co jest ich wyjątkową właściwością, siłą oddziaływania wynikającą z ponadlokalności.

Nowy operator – nowe wyzwania

W 2014 roku operatorem programu Animator Moje Boisko Orlik 2012 jest Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej. W naszym ujęciu celem programu jest wykorzystanie wszystkich potencjałów, jakie ma w sobie sieć orlików, pracujących na nich trenerów i dbających o nie samorządów. Żeby było to możliwe, należy zadbać o:

- Komunikowanie się wszystkich zaangażowanych w projekt instytucji i ludzi,
- Stałe monitorowanie sytuacji na orlikach, wsłuchiwanie się w problemy, rejestrowanie potrzeb oraz szukanie i propagowanie dobrych praktyk,
- Szukanie nowych modeli zarządzania boiskami, testowanie ich i implementacja.

Niezwykle ważna jako generalna zasada realizacji programu jest współpraca, wspólne wyznaczanie i realizowanie standardów działania, a także zaangażowanie i chęć działania na rzecz wspólnego dobra – aktywności fizycznej, społecznej i prozdrowotnej mieszkańców bez względu na ich wiek, płeć czy stan zdrowia.

Te wszystkie warunki są konieczne, żeby skutecznie zadbać o wysoką jakość oferty orlika. Orliki jako ważny i unikatowy zasób w rozwijaniu dostępu do aktywności fizycznej i dostępu do innowacji muszą podlegać ciągłej pracy – rozwijać się i elastycznie reagować na lokalne potrzeby i oczekiwania.

Zmiana jest trudna, ale satysfakcjonująca

Krok pierwszy: portal. Pierwsze miesiące tego roku to przede wszystkim wdrożenie elektronicznego, internetowego systemu w portalu naszorlik.pl.

Portal pozwolił na trzy bardzo ważne usprawnienia:

- stworzenie stron internetowych dla wszystkich boisk,
- umieszczanie na nich planów boisk,
- elektroniczną sprawozdawczość z pracy animatorów.

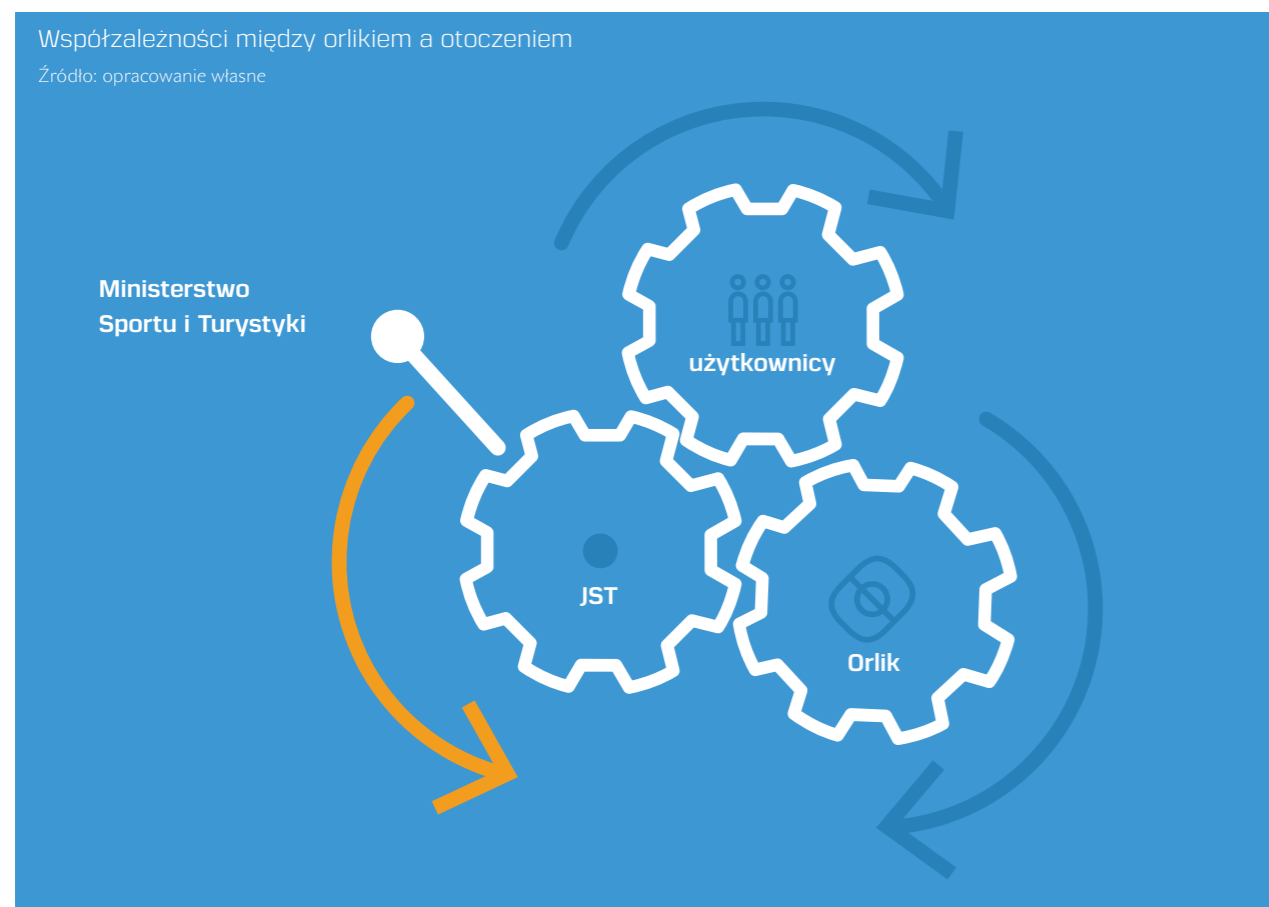
Początkowo wielu animatorów nie czuło, że ta zmiana jest korzystna – byli przyzwyczajeni do dotychczasowego sposobu działania, nie widzieli potrzeby wprowadzania nowych reguł. Dopiero po kilku miesiącach znakomita większość

użytkowników przyznała, że to, co wydawało się trudne, jest gigantycznym usprawnieniem w pracy.

85 proc. animatorów uznaje portal za użyteczny, przydatny. 84 proc. uważa, że jest wygodny, łatwy w obsłudze i ułatwia pracę. Zdaniem 76 proc. animatorów portal zawiera dużo informacji (N=201). Większość funkcji w portalu animatorzy oceniają bardzo dobrze: rezerwowanie boisk online, biuletyny – ogólne i dotyczące grup priorytetowych, uzupełnianie wizytówki orlika, wyszukiwanie orlików, pozyskiwanie sponsorów i wolontariuszy. Inne funkcje (np. kalendarz, raport animatora) zbierają oceny przeciętne.

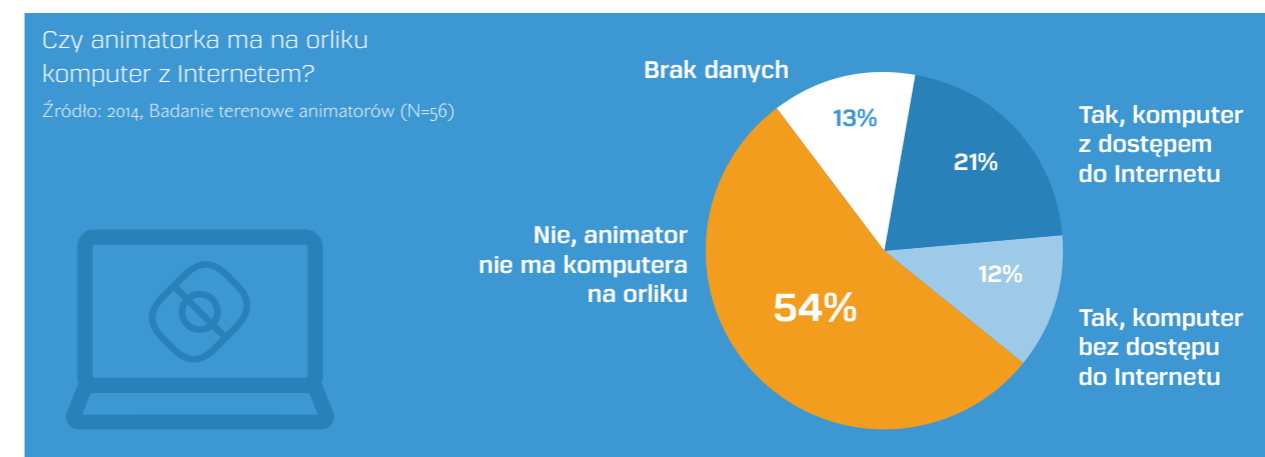
Współzależności między orlikiem a otoczeniem

Źródło: opracowanie własne

Czy animatorka ma na orliku komputer z Internetem?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N=56)

Animator jest kluczowy

Kolejny rok pracy animatorów potwierdza to, co było wnioskiem z zeszłorocznych badań. Praca i zaangażowana postawa animatorów to najważniejsze czynniki sukcesu, a sami animatorzy są największym zasobem sieci orlikowej. Są wśród nich osoby o ogromnej wiedzy (zdecydowana większość ma wykształcenie wyższe¹), doświadczeniu, motywacji do pracy i pomysłowości. Dalsze inwestowanie w ich rozwój i szukanie pomysłów na ułatwienia im pracy są priorytetem.

Większość animatorów na odwiedzonych orlikach (N=130) ma uprawnienia (instruktorskie, trenerskie lub sędziowskie) do prowadzenia zajęć z piłki nożnej. Stosunkowo liczną grupę stanowią animatorzy z uprawnieniami instruktora koszykówki, nieco mniej jest instruktorów siatkówki, jeszcze mniej – lekkoatletyki, pływania, piłki ręcznej czy tenisa ziemnego lub fitnessu.

Poza tym pojedynczy animatorzy mają uprawnienia z następujących dyscyplin: zapasy, boks, karate, kulturystyka, tenis stołowy, gimnastyka (sportowa lub artystyczna), taniec, nordic walking, badminton i mini-badminton, strzelectwo sportowe, rugby, unihokej, nartorolki, narciarstwo biegowe, jazda na łyżwach, mini-hokej, wspinaczka sportowa czy palant.

Najczęstszym dodatkowym kursem, jaki skończyli animatorzy, jest pierwsza pomoc przedmedyczna. Sporo osób skończyło kursy kwalifikacyjne ratownika WOPR, wychowawcy lub kierownika placówek wypoczynku lub wycieczek szkolnych, menedżera sportu, organizatora sportu i rekreacji, BHP, samoobrony czy gimnastyki korekcyjnej. Pojedyncze osoby ukończyły także kursy animatora dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, położnej, rehabilitanta, e-nauczyciela, masażyisty, instruktora personalnego, trenera siłowni, bezpieczeństwa imprez masowych czy operatora ścianek wspinaczkowych. Zdarzają się także bardziej nietypowe szkolenia, np. korzystanie z dmuchanych zamków.

Jak widać, różnorodność dyscyplin, w jakich specjalizują się animatorzy, jest duża – warto wykorzystać ten potencjał i zachęcić animatorów, żeby w większym stopniu wykorzystywali te uprawnienia na orliku.

Nowe zarządzanie orlikami wymaga precyzyjniejszej typologii (zarówno orlików, jak i animatorów) i świadomości, że wśród kilku tysięcy obiektów, mamy boiska w małych wsiach (59 proc. orlików), wśród miejskich tylko część znajduje się

w wielkich miastach, część to orliki w miasteczkach. Ma to swoje znaczenie dla możliwości działania animatorów.

Sami animatorzy dzielą się na kilka typów, które tworzyć można z uwzględnieniem różnych kryteriów, takich jak:

- Style działania: jedni animatorzy są bardziej menadżerami, drudzy wykorzystują głównie swoje kompetencje trenerskie, jeszcze inni stają się lokalnymi liderami.
- Grupy odbiorców: jedni animatorzy czują się odpowiedzialni głównie za dzieci i młodzież, drudzy kierują ofertę do szerszego grona – w tym osób dorosłych, seniorów.

To tylko dwie przykładowe typologie. Wyzwaniem jest natomiast opracowanie na podstawie badań rzetelnych typologii umożliwiających dedykowane i skuteczne wsparcie animatorów i zarządzanie orlikami. Każdy z typów animatorów potrzebuje innego wsparcia, tym bardziej, że dodatkowo różne są lokalne polityki sportowe. Myślenie o animatorach i orlikach wymaga uwzględnienia różnic między nimi.

Z ubiegłorocznych badań wyłaniał się obraz animatora jako człowieka występującego w wielu rolach – „wielofunkcyjnego”, działającego samodzielnie, często przeciążonego pracą i odpowiedzialnością – bez adekwatnego wsparcia.

Te obserwacje pozostają w mocy, jednak ważnym odkryciem tegorocznych badań jest duża liczba dodatkowych osób, które wspierają animatorów. Na 65 proc. zbadanych orlików pracują „sportowo” dodatkowe osoby – są to przede wszystkim trenerzy z lokalnych klubów sportowych i nauczyciele WF, jednak w tym gronie pojawiają się też wolontariusze, rodzice, instruktorzy z zewnątrz, księża czy pracownicy samorządowi.

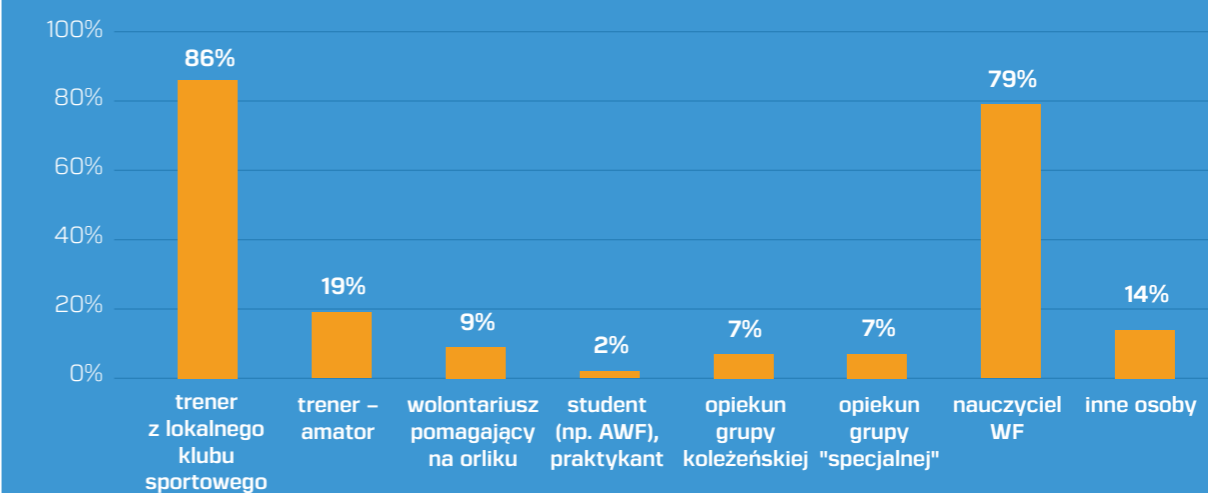
Pokazuje to, że animator w pewnym sensie zarządza różnorodnym zespołem i jest to kolejny obszar, w którym warto go wspierać – rozwijać w nim kompetencje społeczne i menadżerskie. Być może powinno się też mocniej wspierać tych dodatkowych ludzi, którym przewodzi animator, żeby wykorzystali ich różnorodne kompetencje i chęć działania².

¹ Nie ma animatorów z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym, zasadniczym zawodowym. Pojedyncze osoby mają wykształcenie średnie (zawodowe lub ogólnokształcące) albo podyplomowe (po 4 osoby). 79% ma wykształcenie wyższe, 10% – licencjat. W badanej próbie nie ma osób z doktoratami. Wykształcenie o profilu sportowym (np. AWF, uprawnienia trenerskie) ma 89% animatorów (N=99).

² W Akademii Animatora FRKF już w zeszłym roku dał możliwość udziału w szkoleniach współpracownikom/wolontariuszom wspierającym animatorów. Ale była to niewielka grupa uczestników

Jakie osoby pracują „sportowo” na orliku?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N=134)

Lokalność jest najważniejszą perspektywą

Wnikliwa analiza danych od animatorów, samorządów oraz użytkowników pokazuje, że należy **sensownie rozdzielać zadania** niezbędne do funkcjonowania orlików między:

- centrum,
- operatora,
- lokalny samorząd,
- samych użytkowników.

Dzięki temu urzeczywistni się również kolejny ważny cel programów orlików – boiska jako wspólna przestrzeń, której właścicielami czują się wszyscy mieszkańcy.

Ten rok przyniósł ważne przeniesienie akcentów. Coraz więcej danych pokazuje, że tworzenie oferty, szukanie rozwiązań, decyzje o rozbudowie to przede wszystkim decyzje lokalne lub regionalne.

Ministerstwo Sportu i Turystyki wciąż pozostaje ważnym uczestnikiem procesu rozwoju orlików, bo potrzebne jest całościowe wytyczanie kierunków rozwoju, standardów pracy, ewaluacji i dzielenia się wiedzą.

Orliki jako trwałe elementy lokalnej sieci zarządzania sportem

Źródło: opracowanie własne

Coraz więcej mieszkańców – wolontariuszy i sponsorów

Na boiskach warto rozwijać lokalne zaangażowanie: współpracę z organizacjami i profesjonalną ofertę dla wolontariuszy, bo już teraz wiele osób – mieszkańców – angażuje się bezinteresownie w działania na orliku. Obecnie na orlikach pomagają wolontariusze, jednak na razie aktywizują się oni wokół wydarzeń sportowych. Z rozmów z animatorami wiemy jednak, że mogą być też wielkim wsparciem w tworzeniu i rozwijaniu stałej oferty zajęć. Przykładem są wolontariuszki opiekujące się dziećmi kobiet, które ćwiczą na orliku lub studenci (wychowania fizycznego, rehabilitacji itp.) odbywający na orliku praktyki prowadząc zajęcia np. z seniorami.

Innym pozytywnym wymiarem zaangażowania lokalnego jest sponsoring. Orliki wspierane przez sponsorów stanowią mniejszość (14 proc. ma stałych sponsorów, 30 proc. – okazjonalnych, a 57 proc. orlików nie ma sponsorów), jednak warto podkreślić, że to wsparcie jest przede wszystkim lokalne – sponsorami są głównie lokalne firmy, instytucje i osoby prywatne.

Kolejny etap – orlik punktem wyjścia

Obecnie orliki przechodzą przez kolejny, ważny etap rozwoju (po wybudowaniu boisk i zatrudnieniu animatorów). Dzięki nowym sposobom zarządzania, komunikacji i wsparciu istnieje szansa konsekwentnego realizowania polityki publicznej w sposób nowoczesny – oparty na danych, uwzględniający wszystkie poziomy władzy i perspektywy (z animatorami i mieszkańcami włącznie).

Formy i kontekst działania orlików się zmieniły, operacyjne cele również, jednak główny cel, uzasadniający dalsze inwestowanie w program orlików jest ten sam. **Chodzi o to, żeby orliki stały się ważnym lokalnie miejscem realizacji różnego rodzaju potrzeb w zakresie aktywności fizycznej, aktywności obywatelskiej, integracji społecznej i – ogólnie mówiąc – spędzania wolnego czasu.**

Nowi partnerzy

Pozytywnym zjawiskiem jest współpraca orlików z lokalnymi organizacjami o profilu innym niż sportowy – jest to cenne z dwóch powodów:

- Te organizacje często dysponują własną kadrą i innymi zasobami (finanse, sprzęt, kompetencje), którymi mogą wesprzeć orlik,
- Organizacje mają swoich członków lub beneficjentów, którzy dzięki współpracy mogą skorzystać ze sportowej oferty orlika lub stać się organizatorami przedsięwzięć na orliku (np. wolontariuszami).

Z badań wynika, że głównym polem współpracy z organizacjami jest **wspólna organizacja rozgrywek, turniejów czy zawodów**. To podstawowa płaszczyzna współpracy, jednak warto też wymienić:

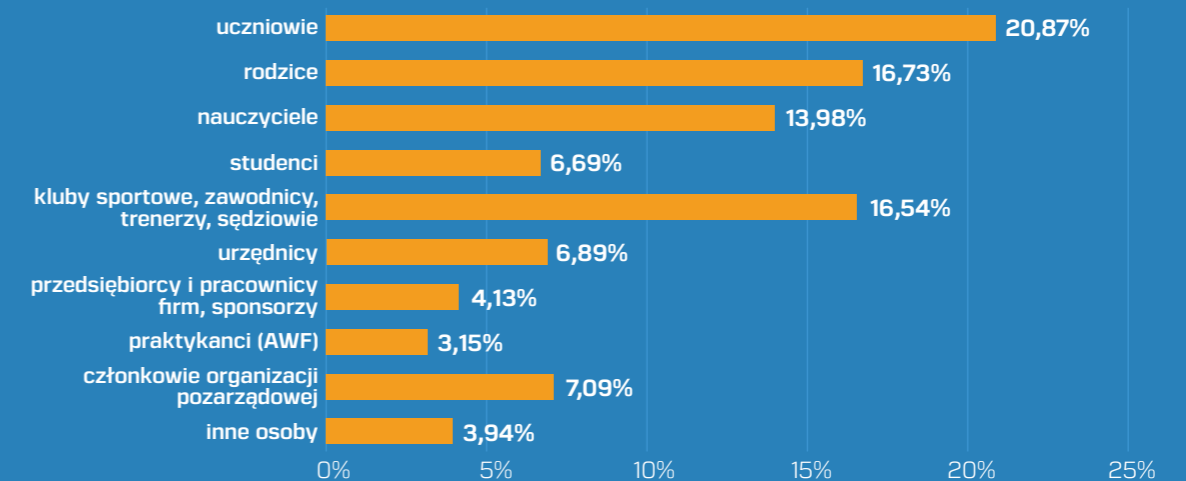
- prowadzenie zajęć dla grup z organizacji,
- promocja (zajęć, imprez, miejsc),
- dofinansowanie (pracy, sprzętu).

Przykładem może być współpraca z kołami gospodyń wiejskich, które przygotowują poczęstunek na imprezy orlikowe lub z parafiami przy organizacji rozgrywek ministrantów.

Zmiana, która zaczęła się na boiskach, nie powinna ograniczać się tylko do tej przestrzeni, ale obejmować kolejne sfery: najbliższą okolicę (np. przez rozbudowę orlików o nowe elementy np. place zabaw, boiska do piłki plażowej czy siłownie zewnętrzne), partnerskie organizacje (i ich zasoby, nie tylko sportowe), a dalej całą lokalną infrastrukturę rekreacyjną. Na wielu orlikach to się dzieje.

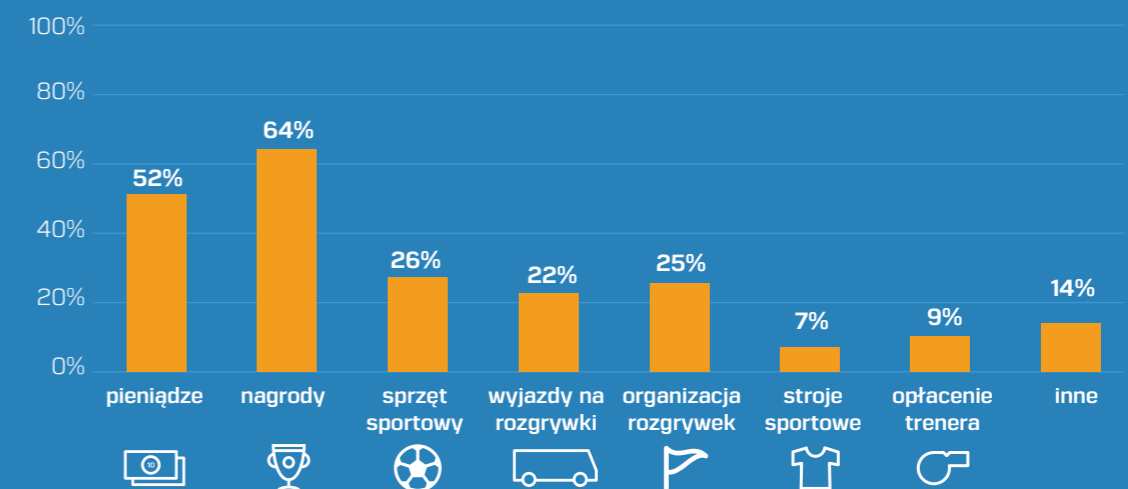
Kim są wolontariusze?

Źródło: 2014, Badanie telefoniczne animatorów (N= 262)

Co dają sponsorzy?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N=69)

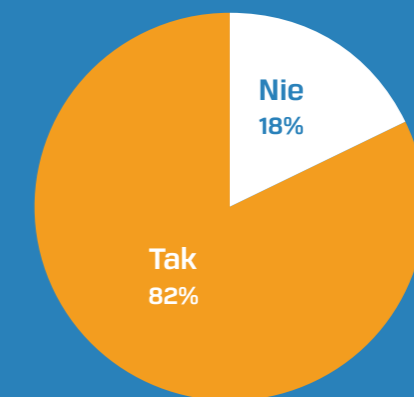

Współpraca z organizacjami niesportowymi

Źródło: 2014, Badanie telefoniczne animatorów (N= 146)

Czy współpracuje Pan/i z jakąś organizacją niesportową?

Rozrastanie się orlików

Więcej niż piłkarskie boisko

Poza standardowymi boiskami (do piłki nożnej i wielofunkcyjnym) na co piątym orliku zbudowano plac zabaw dla dzieci. Stosunkowo często przy orlikach są korty tenisowe, skocznie do skoku w dal lub bieżnie.

Wiele orlików jest budowanych przy szkołach, niektóre wpisano w dotychczasową infrastrukturę sportową (przy stadionie lub ośrodku sportu) – pokazuje to, że władze lokalne strategicznie wybrały miejsce, w którym powstał orlik.

W zeszłym roku, na podstawie badań, postulowaliśmy rozwijanie takiego modelu zarządzania orlikami, w którym nie są już one oddzielnymi miejscami, bez łączności z innymi elementami lokalnego systemu sportowego, ale elementem sieci ludzi i infrastruktury, która zaspokaja i rozwija sportowe potrzeby mieszkańców. W tym roku możemy z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że ten postulat jest realizowany i przynosi efekty.

Nie patrzymy na orliki w izolacji. Myślimy, jak je łączyć – wewnątrz sieci i z innymi zasobami/institucjami/organizacjami. Jednak ta cała praca musi dokonać się oddolnie.

Samorząd to główne lokalne centrum zarządzania – podlegają mu ośrodki sportu, orliki, inne obiekty sportowe oraz publiczne instytucje lokalne. Warto, żeby JST (Jednostka Samorządu Terytorialnego) koordynowała działania różnych sportowych podmiotów. Samorządowi podlegają też niesportowe organizacje, takie jak szkoły, przedszkola, domy kultury, ośrodki pomocy społecznej – to on powinien inicjować i wspierać współpracę tych organizacji z orlikiem. Niezależnie od nadrzędnych funkcji samorządu, orlik – w strukturach ośrodka sportu czy poza nim – także może pełnić rolę lokalnego centrum zarządzania aktywnością sportowo-rekreacyjną: orlik jest bliżej mieszkańców, ma z nimi bezpośredni kontakt, a więc animatorzy mogą diagnozować ich potrzeby, przygotowywać taką ofertę, jakiej mieszkańcy oczekują i realizować ją z pomocą mieszkańców i lokalnych organizacji.

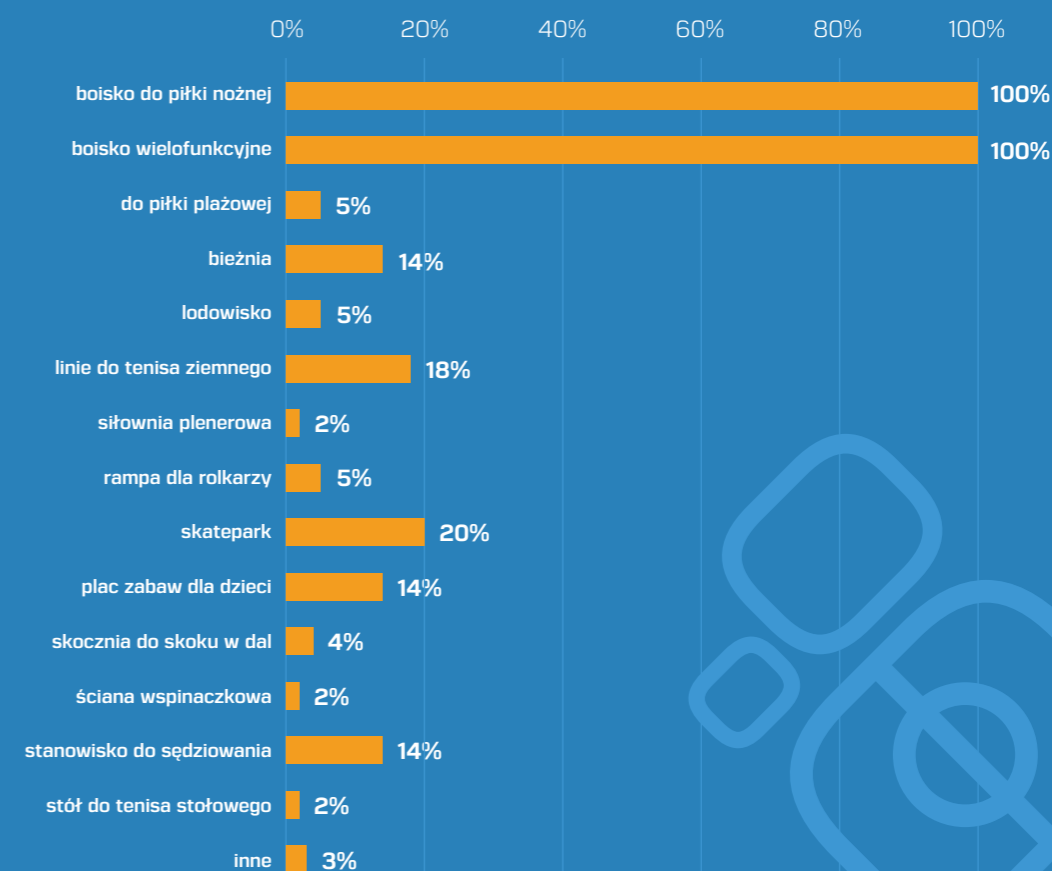
Orliki są miejscem wielu aktywności, m.in.:

- trenują tam lokalne kluby sportowe,
- odbywają się turnieje i rozgrywki sportowe,
- ćwiczą sportowcy-amatorzy,
- szkoły prowadzą lekcje wychowania fizycznego,
- członkowie zrzeszeni w organizacjach pozarządowych organizują zajęcia rekreacyjne (np. kluby seniora).

Na orlikach jest także miejsce na aktywność pozasportową: odbywają się tam festyny, inne uroczystości (np. dzień dziecka), na niektórych orlikach organizowane są imprezy urodzinowe dla dzieci, można spotkać się tam ze znajomymi, rozpalic grill.

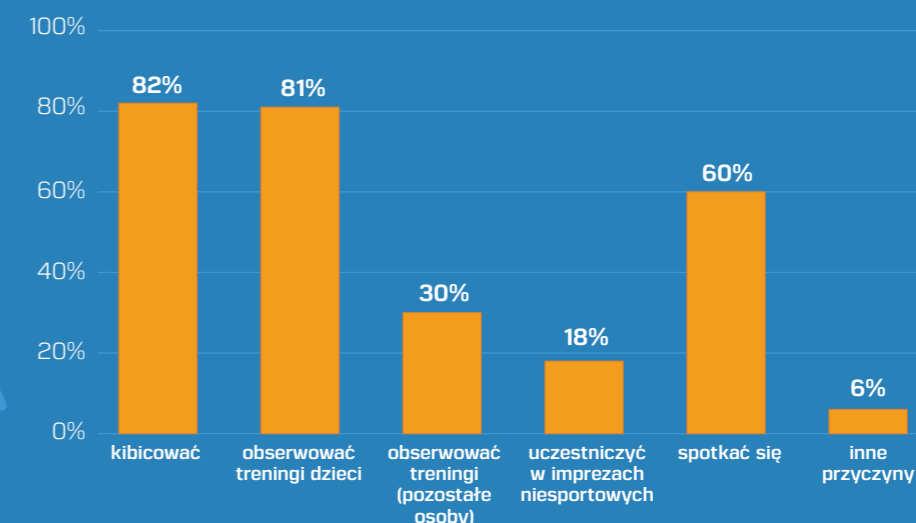
Jaka jest infrastruktura sportowa orlika?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N= 207)

Po co przychodzą na orlik osoby nieuprawiające sportu?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N= 182)

Więcej niż sport

Tegoroczne badania przynoszą wiedzę także o osobach niebędących użytkownikami orlika, które jednak są blisko niego. Na 89 proc. badanych orlików ludzie przychodzą tam w innym celu niż uprawianie sportu (N=205).

Takie osoby – bywające na orliku, jednak niećwiczące – powinny być objęte szczególną uwagą animatorów. Warto dowiedzieć się, jaką ofertą orlikową byłyby zainteresowane i zachęcać je do aktywności fizycznej. Być może przyczyni się to także do redefinicji funkcji orlika i/lub sposobów ich promowania czy realizacji – skoro często na orlik przychodzi się po to, żeby spotkać się z innymi, to być może funkcje społeczne oraz integracyjno-towarzyskie mogłyby być skuteczną motywacją do korzystania z orlika.

Orlik jako element lokalnego kontekstu

Źródło: opracowanie własne

Ekosystem orlika

Źródło: opracowanie własne

Część 2

Co się zmieniło?

Nowi użytkownicy

W porównaniu z poprzednimi latami, na orlikach zachodzi wiele różnego rodzaju zmian. Przede wszystkim na orlikach są nowe osoby – przynajmniej to pytani przez cały rok animatorzy. Dlaczego to takie ważne? Bo największą barierą w rozwijaniu orlików było użytkowanie ich przez ciągle te same grupy społeczne: głównie chłopców i dorosłych mężczyzn oraz uprawianie na nich jednej dyscypliny: piłki nożnej. Zadania nowego operatora skupiły się w tym roku na zachęcaniu animatorów do pracy z innymi, zwykle mniej aktywnymi fizycznie osobami. To bardzo trudne wyzwanie, nad którym głośno się specjaliści od zdrowia i sportu na całym świecie. Na orlikach, po roku intensywnych starań (animatorzy przyznają, że często była to droga przez mękę) zmiana zaszła. Wiele dotąd nieobecnych osób (dziewczynki, gimnazjaliści, przedszkolaki, całe rodziny, seniorzy) zaczęło korzystać z orlików. Wciąż niepokoi, jak mało na boiskach jest osób niepełnosprawnych. Jedynie 6 proc. animatorów zdecydowało się na pracę z nimi.

Intensywne inwestycje w kompetencje animatorów

Rok 2014 przyniósł dla animatorów i pośrednio dla samorządów dostęp do ważnych narzędzi podnoszenia swoich kompetencji.

Po pierwsze w portalu naszorlik.pl znajdują się:

- baza wiedzy (wciąż rozbudowywana i wymagająca rozbudowywania na bieżąco),
- profile orlików i dobre praktyki, które razem dają możliwość podpatrywania działań innych animatorów z całej Polski oraz forum umożliwiające wymianę doświadczeń i wiedzy między animatorami, co pozwala wdrażać nowe sposoby działania.

Do animatorów wysyłane są specjalnie opracowane biuletyny (newslettery), które pomagają w pracy z tymi grupami, które najrzadziej przychodzą na orliki.

Jesienią odbywały się **szkolenia** w ramach komplementarnego dla programu Animator Moje Boisko Orlik 2012 projektu Akademia Animatora, który również prowadzi Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej. Szkolenia pozwalają na:

- zdobycie nowej wiedzy i umiejętności związanych z pracą z nowymi grupami.
- wymianę doświadczeń
- wymianę kontaktów, która służy rozwijaniu współpracy lokalnej i regionalnej.

Fundacja opracowała również system **e-learningu**, który pomoże animatorom poznać tajniki zarządzania projektowego, pierwszej pomocy, wolontariatu.

Włączenie samorządów

Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej zorganizowała kilka lokalnych konferencji, na których animatorzy i przedstawiciele samorządów mogli m.in.

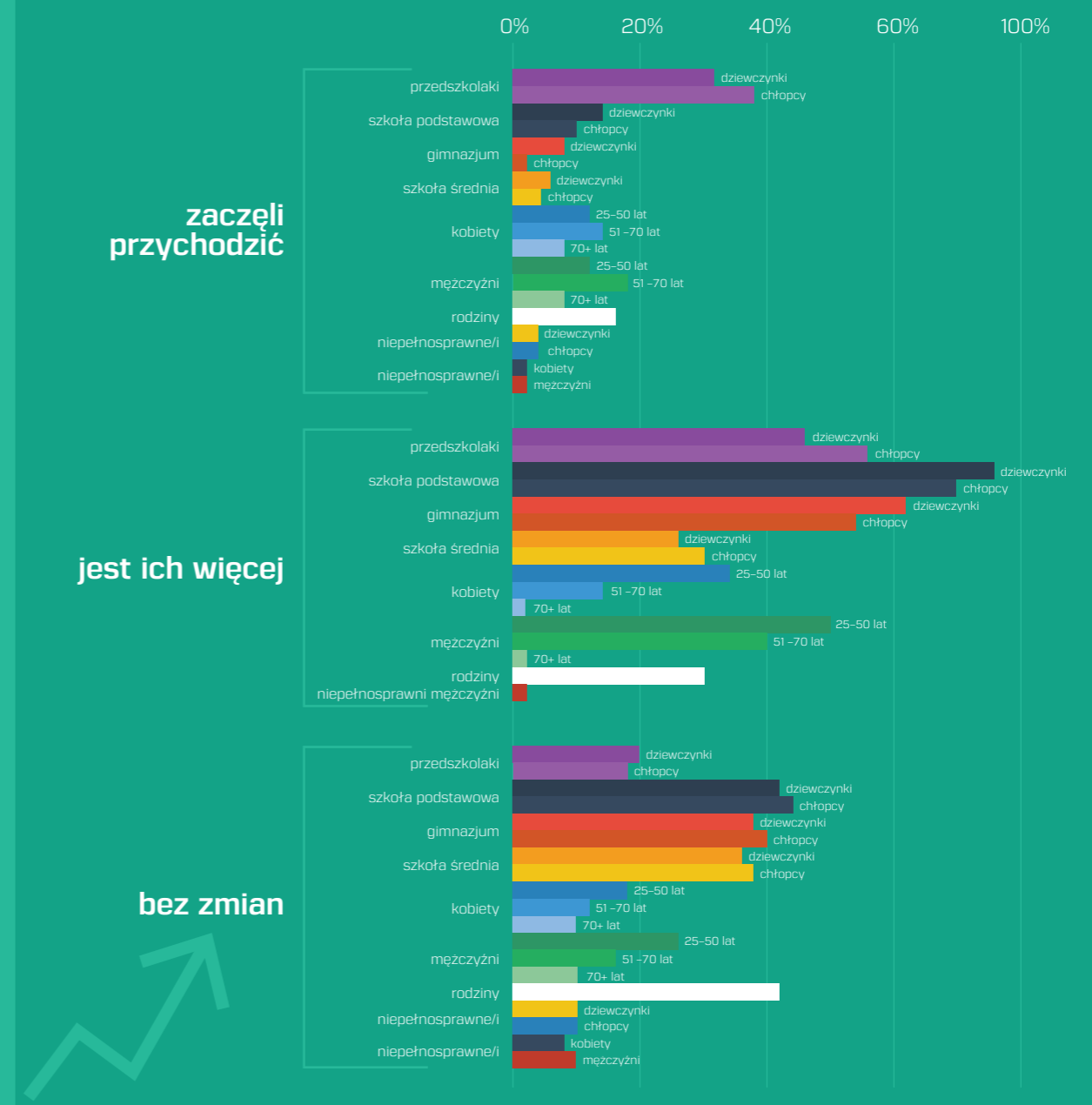
- wymienić doświadczenia
- nawiązać kontakty
- przedstawić i porównać swoją perspektywę działań w obszarze orlików,
- przedstawić i porównać swoją perspektywę całej polityki dotyczącej rozwijania sportu lokalnie.

Rozwijając program orlików, trzeba znać i współtworzyć lokalne polityki sportowe. W każdej lokalizacji są nieco inne warunki (przyrodnicze, budżetowe, demograficzne), samorządy mają różną kulturę organizacyjną, priorytety i nastawienia względem sportu, czy szczególnie sportu powszechnego. Wyraźne są jednak pewne szeroko podzielane priorytety, np. nacisk na aktywność fizyczną dzieci i młodzieży skutkuje decyzją o zlokalizowaniu orlika przy szkole.

W niektórych lokalizacjach jest dużo organizacji sportowych, inne nie mają prawie w ogóle organizacji pozarządowych. W jednych jest prężnie działający ośrodek sportu i rekreacji, inne mają jedynie dom kultury i bibliotekę. Orlik, w zależności od tego, gdzie został usytuowany, może w tej lokalnej przestrzeni pełnić różne funkcje i być zarządzany z naciskiem na różne cele (np. rozbudowana oferta dla trudnej młodzieży jeśli orlik jest przy ośrodku wychowawczym albo możliwość korzystania z pracy trenerów zatrudnionych w ośrodku sportu jeśli orlik jest przy ośrodku sportu).

Korzystanie z orlika – zmiany w porównaniu do zeszłego roku – trendy

Źródło: 2014, Badanie telefoniczne animatorów (N=153)

Gdzie zbudowano orlik?

Źródło: 2014, Badanie terenowe animatorów (N=205)

Innowacyjny charakter działań i zmian na orliku

W toku rozwoju programu pojawiają się innowacje, które mają różne źródła i przejawy.

Portal

Do tej pory sieć orlików nie była niczym połączona, a przez to inicjowanie zmian na szerszą skalę było mniej skuteczne. Dzięki portalowi wiedza o orlikach jest skumulowana w jednym miejscu, oferta (choćby w bazowej formie) upubliczniona, a procedury sprawozdawcze zestandaryzowane. Dodatkowo animatorzy otrzymują w pigułce wiedzę w postaci biuletynów, mają również dostęp do materiałów, a zaraz ruszy system szkoleń internetowych.

Badania orlików

Kolejną innowacją jest nacisk na zbieranie danych i monitoring pracy orlików. Dzięki temu generuje się wiedza o różnorodnej rzeczywistości pracy boisk z wielu perspektyw.

Badania społeczne orlików przeprowadzone w 2014 roku:
Ankiety telefoniczne (liczba ankiet: 2237)

Badania terenowe:

Wizyty badaczy na orlikach i spotkania z animatorami (liczba zbadanych orlików: 300)

Wizyty animatorów – ekspertów (liczba zbadanych orlików: 42)

Wizyty młodych liderów z Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży – PCYF (liczba zbadanych orlików: 26)

Ankiety dotyczące orlików przeprowadzone przez liderów z Krajowej Sieci Konsultacyjnej Liderów (liczba ankiet: 47), plus 16 debat lokalnych dotyczących orlików

Nasi partnerzy i źródła wiedzy:

- Dzięki współpracy z innymi organizacjami boiska w tym roku były oglądane i badane nie tylko przez socjologów, ale przez lokalnych liderów z 42 lokalizacji, młodych wolontariuszy i innych animatorów.
- Naszą wiedzę wzbogacają też wyniki z raportów wypełnianych co miesiąc przez animatorów oraz
- formalne i nieformalne rozmowy z animatorami.

W przyszłości zamierzamy prowadzić też krótkie sondy i ankiety internetowe w portalu naszorlik.pl.

Inwencja i doświadczenie animatorów

Innowacje są tworzone nie tylko przez operatora, ale przez samych animatorów, którzy w bieżącej pracy rozwiązując pojawiające się problemy wymyślają bardzo ciekawe rozwiązania.

Animatorzy to eksperci: Sieć orlików daje niezwykle możliwości przepływu wiedzy i dzielenia się nią, a ta najbardziej użyteczna pochodzi od samych animatorów. Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej projektując sposób działania swoich programów, dba o to, by sami animatorzy byli kluczowymi nauczycielami innych animatorów. W tym roku wyłoniono grono kilkudziesięciu animatorów, którzy specjalizują się w pracy ze wskazanymi grupami użytkowników orlika i mają w tym obszarze swoje własne przetestowane pomysły. Mieli oni okazję szkolić się z ekspertami w kilku dziedzinach, by wspólnie wypracować najbardziej adekwatny sposób prowadzenia zajęć, którym dzielą się z innymi animatorami.

Również w obszarze zbierania danych o sytuacji orlików fundacja przetestowała niecodzienną metodę badania, która uczyniła socjologami samych animatorów. To animatorzy odwiedzali swoich kolegów i łączyli dystans bycia badaczem z podzieleniem identycznej roli i podobnego doświadczenia pracy na boisku orlik. To zupełnie nowa perspektywa zacierająca konwencjonalny podział na badanych i badających, wspierająca nawiązywanie kontaktów i wymianę doświadczeń między animatorami.

Cały czas trzeba doskonalić narzędzia pozwalające wyłaniać się wiedzy powstającej oddolnie, układać doświadczenia animatorów w sposób, który umożliwi szukanie sensownych rozwiązań i usprawnień. Dzięki temu, pozytywna zmiana będzie mogła zachodzić szybciej, a animatorzy, samorządy i współpracujące z nimi organizacje będą mogły efektywniej się uczyć i lepiej pracować dla społeczności lokalnych.

Część 3

Chronologia zmiany

Sposób działania Fundacji Rozwoju Kultury Fizycznej opiera się na mechanizmie komunikacji i wymiany wiedzy, który dzięki temu, że jest monitorowany, pozwala na ciągłe wypracowywanie nowych rozwiązań, nawiązywanie =partnerstw i rozwijanie kolejnych celów. Zarządzanie orlikami przez operatora dzięki temu wykorzystuje zasoby sieci, pozwala uczyć się wszystkim, którzy biorą udział w projekcie oraz odkrywa wciąż nowe społeczne oddziaływania orlików.

Kroki w tym mechanizmie wyglądają następująco:

1. Poznanie się

Dzięki portalowi, konferencjom regionalnym i szkoleniom animatorzy i samorządowcy mogli się w końcu osobiście spotkać i poznać, uświadomić sobie liczbę powiązań i możliwości sieci orlików (różnorodnej, ale opartej na stałych, wspólnych elementach).

2. Uwspólnienie wiedzy

Bycie razem i wspólna praca pozwoliła zebrać zarówno to, co poszczególne orliki łączy (te same problemy, wyzwania), ale również doświadczyć różnic (mamy różne warunki pracy, działamy w odmiennych środowiskach, mamy do obsługi nieco inne grupy użytkowników itd.). Na tej bazie było możliwe uwspólnienie wiedzy polegające na dzieleniu się pomysłami i „zarażaniu” dobrymi praktykami. Wierzymy, że najbardziej efektywna jest nauka animatorów i samorządów od siebie nawzajem.

3. Zmiana świadomości

Nowa, wspólna wiedza, wraz z ukierunkowaniem, jakie proponujemy (skupienie się na pracy z nowymi grupami użytkowników wynikające z zeszłorocznych badań), przynosi niezbędną zmianę świadomości:

- animatorów (mogę być kimś więcej niż opiekunem boiska, mogę też wyjść poza bycie trenerem piłki nożnej),
- samorządów (orlik to moja odpowiedzialność, a nie zewnętrzny rządowy program, który się u mnie realizuje)
- użytkowników (orlik to przestrzeń, z której mogę skorzystać na własnych zasadach).

4. Zarządzanie zmianami

Odpowiedzialnością FRKF jest wzmacnianie wszystkich tych zmian, które już się pojawiły. Przede wszystkim jest to:

- wspieranie uczenia się – na wszystkich poziomach,
- usprawnienie wymiany wiedzy i doświadczeń między orlikami i samorządami, bo tak zarządzana sieć (a nie

centralnie sterowana) ma największą szansę na bycie efektywną.

Zmiana w sieci orlików zaczęła się od naszych działań, polegających na opracowaniu i dostarczeniu narzędzi, które ją umożliwiły.

Narzędzia zmiany wprowadzone przez FRKF w 2014 roku:

- portal, na którym z założenia są informacje o wszystkich orlikach w Polsce,
- szkolenia dla animatorów i samorządów w siedzibie fundacji i w regionach,
- regionalne spotkania,
- szkolenia on-line,
- podręczniki i biuletyny (newslettery) zbierające i przekazujące kluczową wiedzę.

Wszystkie te narzędzia uruchomiły pewien mechanizm działań, zmian w świadomości, a dalej realizacji lokalnych i krajowych planów.

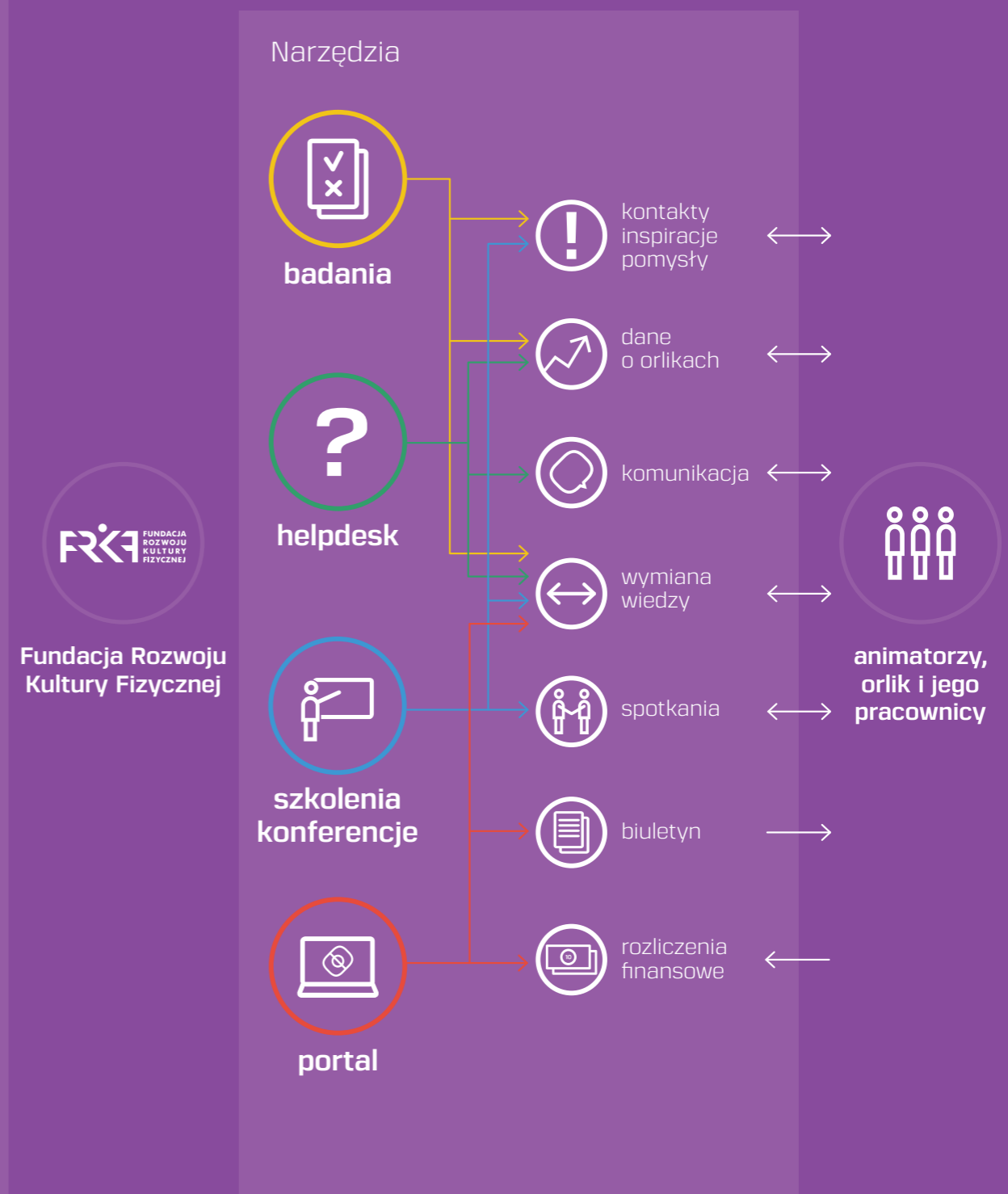
5. Wyznaczenie nowych celów

W toku tegorocznych działań i stałego kontaktu z animatorami pewne zagadnienia okazują się priorytetowe. Szukanie rozwiązań dla nich rozszerza listę celów o kilka bardziej szczegółowych.

- Takie zagadnienie to między innymi:
- redukcja niepotrzebnych formalności,
- dążenie do wprowadzenia systemu, w którym animator ma jednego pracodawcę,
- wspieranie samorządów w zrozumieniu potencjału orlików, przejęciu obowiązków kontroli jakości pracy orlików oraz zadbania o ustalenie dostosowanych do potrzeb społeczności zasad funkcjonowania orlików (np. w zakresie bezpieczeństwa, prawnych ram użytkowania, odpłatności)

Zdajemy sobie sprawę, że naszą rolą i odpowiedzialnością jako operatora programu jest również rejestrowanie, wspieranie i inicjowanie innowacji ze wszystkich obszarów: nowych technologii, nowej wiedzy, nowych sposobów pracy instytucji zarządzających, nowych dyscyplin w służbie nowym grupom użytkowników.

Oddziaływania i powiązania różnych elementów programu

Część 4

Kierunki/zagrożenia/rekomendacje

Nowe działania odślaniają kolejne pola do refleksji nad tym, jak w przyszłości powinien wyglądać program Animator Moje Boisko Orlik 2012. Konieczne wydaje się znalezienie balansu między możliwymi skrajnymi rozwiązaniami:

- Odgórnie ustalonymi zasadami vs. elastycznością w sposobach działania boisk
- Bezpłatnością vs. odpłatnością (warunkową i niekomercyjną) za korzystanie z oferty orlika
- Centralnym zarządzaniem vs. Prymatem lokalności
- Potrzebą zmiany vs. Brakiem otwartości

Odgórne zasady vs. elastyczność

Prowadzenie centralnego projektu, posiadanie licznych danych i przykładów, jak ciekawie pracować na orliku, stwarza pokusę przyjęcia przez operatora krajowego postawy mówiącej, że „wiemy, jak powinno być”. Pomysł jest szczególnie kuszący, gdy dostajemy niepokojące sygnały o pracy animatorów lub gdy wyniki kontroli wskazują, że wokół obiektu niewiele się dzieje. Mamy długą listę rekomendacji i zaleceń (np. baza wiedzy w portalu), które sprawdziły się na części orlików i które warto wprowadzać w życie na pozostałych boiskach.

Jednocześnie nie możemy zapomnieć, że nigdy nie będziemy w stanie objąć naszą wiedzą i zrozumieniem bogatej rzeczywistości wszystkich, niemal 3 tys. orlików i ich użytkowników. **Mądrzy animatorzy, trenerzy, wychowawcy i samorządowcy, z racji swojej pozycji w lokalnej społeczności najlepiej wiedzą, co jest potrzebne danej społeczności. Do realizacji tych zadań potrzebują jednak kompleksowego, życzliwego wsparcia.** Trzeba więc szukać harmonii między chęcią dbania o zdrowie i aktywność fizyczną Polaków poprzez kreowanie ogólnych, centralnych zaleceń dotyczącej oferty i funkcjonowania orlików a oddaniem animatorom i samorządom dowolności w prowadzeniu boisk.

Bezpłatność vs. odpłatność

Boiska orlik powstały jako bezpłatna, dostępna dla wszystkich infrastruktura sportowa. Ten szlachetny zamysł z biegiem czasu rodzi coraz więcej wątpliwości. Z orlików korzysta bardzo wiele klubów sportowych albo grup zorganizowanych dorosłych (najczęściej piłkarzy), których stać było na wynajem boiska. Część z nich deklaruje, że za korzystanie z orlika chcieliby (lub mogliby) płacić. Możliwe do uzyskania fundusze na pewno przydałyby się animatorom, którzy nie mają czasem podstawowego sprzętu. W niektórych przypadkach kluby lub korzystający z orlików dorośli w ramach nieformalnej umowy taki sprzęt zakupują. Zdarza się jednak, że kluby sportowe traktując orlik jako własną bazę treningową, nic nie wnoszą do wyposażenia orlika, a jednocześnie znacznie ograniczają dostęp do boisk biedniejszym mieszkańcom okolicy i ekstremalnie eksploatują boiska, przez co szybko się one niszczą. Fundacja odnotowała przypadki, gdy na animatorów posypały się skargi za udostępnianie orlika innym użytkownikom niż kluby sportowe. Skargi były motywowane chęcią uzyskania większego dostępu do boiska przez klub komercyjny.

Jasne zasady pozwoliłyby społecznościom czerpać korzyści finansowe z wynajmu boisk, tak jak to się dzieje w większości krajów Europy Zachodniej, i te środki przeznaczać na zabezpieczenie oferty sportowej dla „zwykłych” mieszkańców. Nie można przy tym zapomnieć, że silna pozycja klubów czy sportowych lig pracowniczych w zderzeniu z niewielką ilością infrastruktury sportowej w niektórych miejscowościach mogłaby wypchnąć z tej przestrzeni najbardziej potrzebujących – tych, którzy już tam są, i tych, którzy jeszcze nie zdążyli się przekonać do orlika. Na pewno pomocne w rozwiązaniu tej kwestii byłoby traktowanie orlików i pozostałej infrastruktury sportowej danej miejscowości jako całości w tym sensie, żeby oferta różnych obiektów była komplementarna i łącznie zaspokajała sportowe potrzeby różnych grup mieszkańców. Mówiąc inaczej – będą takie miejscowości, w których na orliku swoje stałe miejsce znajdują tylko niektóre grupy użytkowników, ale pozostali zostaną obsłużeni przez inne lokalne instytucje sportowe lub niesportowe. W ten sposób łatwiej byłoby zachować równowagę między komercyjnym wynajmem a troską o wykluczonych.

Centralne zarządzanie vs. prymat lokalności

Centralne zarządzanie projektem daje olbrzymie możliwości. Widząc orliki w ich masie operator krajowy ma szansę zbierać dokładne ilościowe dane, komunikować się ze wszystkimi animatorami i przekazywać im najlepsze wzorce działania i specjalnie opracowane programy edukacyjne. Co więcej możemy czerpać niewyobrażalne korzyści ze skali projektu i budując połączenia sieciowe między orlikami wpływać z niesamowitą siłą na zmianę społeczną w dziedzinie sportu powszechnego i nie tylko.

Jedną z podstawowych zasad Konstytucji RP jest jednak zasada pomocniczości, wedle której podmioty wyższe, silniejsze nie powinny wyręczać tych niższych w tym, co one same mogą realizować. Otwarte wobec tego pozostaje pytanie, czy projekt w swojej konstrukcji nie za bardzo ingeruje w rzeczywistość, którą same gminy lub powiaty byłyby w stanie zarządzać. **Finansowanie przez państwo części pensji animatora sprawia dodatkowo, że samorządy niekiedy tracą poczucie odpowiedzialności za to, jak pracuje animator i nie starają się włączyć go w szerszy system swojej polityki sportowej.** Czasem nawet nakłaniają animatorów do niepodejmowania działań na orliku, gdyż wymagałoby to od nich (JST) zaangażowania, do czego są niechętni.

Inną konsekwencją obecnie funkcjonującego sposobu finansowania, w którym animator ma dwóch pracodawców, jest dwoista pozycja animatora. Z racji finansowania pochodzącego z jednej strony od operatora programu (z dotacji MSiT), z drugiej strony od lokalnego samorządu, animator jest zobowiązany do wypełniania wytycznych pochodzących z dwóch źródeł i nierzadko rozbieżnych. Nie zawsze także oczekiwania wobec animatora są adekwatne do wsparcia, jakie dostaje. Przykładem może być wymóg elektronicznego rozliczania swojej pracy skontrastowany z brakiem dostępu do Internetu i/lub komputera na orliku, czyli w miejscu pracy.

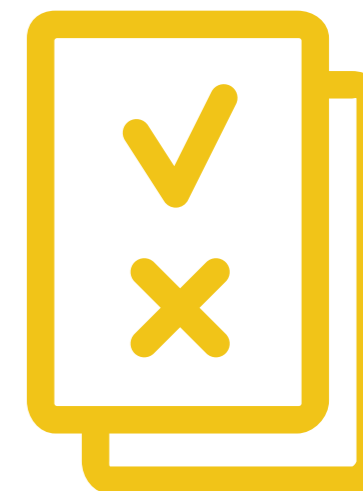
W dalszych edycjach programu warto zastanowić się i jednoznacznie określić, jakie są obowiązki władz centralnych, a jakie samorządowych, biorąc przy tym pod uwagę, że wiele gmin prowadzi politykę sportową w bardzo znikomym zakresie, a animatora traktuje jak stróża boiska.

Rozwiązaniem wartym rozważenia może być wprowadzenie systemu grantowego skierowanego do lokalnych organizacji pozarządowych, które będą mogły wspomóc orlik i animatora w realizacji jego zadań. Ta forma finansowania może dać impuls społecznościom lokalnym do przemyślenia własnej koncepcji działań na orliku.

Potrzeba zmiany vs. brak otwartości

Prowadzone badania pozwoliły nam stwierdzić, że dziewczynki i kobiety bywają na orlikach dużo rzadziej niż chłopcy i mężczyźni. Widzimy też, że animatorzy stosunkowo rzadko starają się o dodatkowe fundusze na swoje działania, nie piszą projektów, nie mają operacyjnych partnerów czy sponsorów. Na wielu boiskach główną aktywnością jest wciąż piłka nożna dla chłopców – podczas gdy z boiska wielofunkcyjnego nikt nie korzysta. Niejednokrotnie warto by było to zmienić, wprowadzić na boiska trochę świeżego ducha, pokazać nowe wzorce działania i możliwości, z jakich można czerpać, zaimplementować wspaniałe pomysły, które na wielu orlikach są już wdrażane. Wyciągnąć rękę do osób starszych i niepełnosprawnych, które bez specjalnej zachęty same na orlik nie przyjdą, choć to jeszcze nie znaczy, że by im się nie spodobało.

Jednocześnie prowadząc monitoring, widzimy animatorów, którzy może nie zapraszają na orlik wszystkich grup społecznych, ale pracują wytrwale z tymi grupami czy osobami, które się do nich zgłaszają. Bardzo dobrze wykonują swoją pracę trenerów i wychowawców młodzieży, która dzięki boisku ma dla siebie miejsce. Także w tym wymiarze trzeba pomyśleć o zachowaniu delikatnej równowagi między realną potrzebą nowych, innych niż dotychczas działań a docenieniem i uszanowaniem tego, co już jest. **Należy rozeznaczyć, kiedy mamy do czynienia z bezrefleksyjnym brakiem otwartości na wszystko, co nowe i nieznanne, a kiedy – nie znając lokalnych warunków – sugerujemy inne rozwiązania, podważając to, co dobrze działa.** Jest to kolejny argument za większym włączeniem się lokalnych władz w kreowanie tego, czym powinien być orlik, jakie funkcje i priorytety powinien realizować.

Organizatorzy konferencji

Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej to fundacja Skarbu Państwa realizująca cele Ministerstwa Sportu i Turystyki w zakresie sportu powszechnego. Naszą misją jest działanie na rzecz powszechnej dostępności wszystkich ludzi do sportu i aktywności fizycznej, które tworzą kulturę fizyczną i są częścią wspólnego dziedzictwa kulturowego ludzkości. W związku z tym, dostęp do nich oraz możliwość uczestnictwa należą do każdej osoby bez względu na wiek, zamożność, przynależność etniczną i światopoglądową. Kultura fizyczna stanowi wspólne dzieło całego społeczeństwa, tworzy ważną przestrzeń w życiu społecznym, ze względu na swój potencjał pozytywnego oddziaływania na jakość życia, zdrowie publiczne, integrację oraz aktywność społeczną i obywatelską oraz gospodarkę.

W 2014 roku Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej prowadziła m.in. projekty „Animator – Orlik moje boisko 2012”, „Akademia Animatora”, „Multisport”, „Mały Mistrz”, „Seniorzy na Orlikach – wielofunkcyjne boiska miejscem rekreacji dla osób starszych”.

Centrum Wyzwań Społecznych (Social Challenges Unit) przy Instytucie Studiów Społecznych UW. Jego misją jest wspieranie innowacyjności w naukach społecznych, a także skuteczne włączanie zasobów całego Uniwersytetu w rozwiązywanie najbardziej kluczowych wyzwań społecznych, w partnerstwie z wieloma innymi instytucjami, organizacjami, przedsiębiorcami, liderami i grupami obywateli. Podstawowym sposobem naszego działania jest tworzenie interdyscyplinarnych zespołów, które w określonym w czasie oraz ściśle zaplanowanym procesie będą starały się wypracować i wdrożyć rozwiązania dla zewnętrznych wyzwań społecznych, w celu osiągnięcia realnej zmiany społecznej. Bardzo ważny w całym procesie jest dla nas udział studentów, bowiem zakładamy, że najważniejsze w ich edukacji jest uczenie się poprzez wspólne działanie (*learning by doing*). Jednym z najważniejszych obszarów działań Centrum jest sport powszechny i sposoby skutecznego zarządzania nim.

Razem tworzymy nasze Orliki

www.naszorlik.pl

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

FUNDACJA
ROZWOJU
KULTURY
FIZYCZNEJ

UNIWERSYTET | CENTRUM WYZWAŃ
WARSZAWSKI | SPOŁECZNYCH

